

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидаткиња: Милица Лазић

Наслов докторске дисертације: Детерминанте стабилности и променљивости субјективног благостања на узорцима испитаника из Србије, Јапана и Сједињених Америчких Држава: примена приступа усмереног на особе

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију 5. 10. 2018., Наставно-научно веће Филозофског факултета, Универзитета у Новом Саду</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: Др Јелена Шакогић Курбалија, ванредни професор на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду, ужа научна област Психологија, изабрана 12. 5. 2017. године, председник Комисије Др Весна Петровић, редовни професор на Факултету за правне и пословне студије Др Лазар Вркатић у Новом Саду, изабрана 17. 6. 2013. године, члан Др Весна Гаврилов-Јерковић, редовни професор на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду, ужа научна област Психологија, изабрана 29. 5. 2014. године, ментор 1 Др Вељко Јовановић, ванредни професор на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду, ужа научна област Психологија, изабран 29. 3. 2018. године, ментор 2</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Милица, Мирјана, Лазић</p> <p>2. Датум рођења, општина, држава: 23. 4. 1990., Оуаци, Србија</p> <p>3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, Дипломске академске студије психологије, Дипломирани психолог - мастер</p> <p>4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија 2014., Докторске студије психологије</p> <p>5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране:</p> <p>6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Детерминанте стабилности и променљивости субјективног благостања на узорцима испитаника из Србије, Јапана и Сједињених Америчких Држава: примена приступа усмереног на особе

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са знаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Дисертација садржи 242 стране, 10 поглавља, 30 табела, 10 графикона, 336 референци и 13 прилога.

У Теоријском делу дисертације (од 8. до 79. стране) кандидаткиња на почетку сажето приказује три концептуалне дилеме које постоје у области субјективног благостања, а које се тичу структуре, стабилности и детерминанти субјективног благостања. Након уводног дела, следи детаљно разматрање сваке од три концептуалне дилеме. Проблем структуре субјективног благостања је подробно обрађен кроз опис компоненти субјективног благостања, критичку анализу различитих модела структуре благостања и налазе претходних истраживања која су користила приступ усмерен на особе. Проблем стабилности субјективног благостања је детаљно разматран у контексту диспозиционих и ситуационих модела, индивидуалних разлика у опоравку од стресора и досадашњих истраживања стабилности и променљивости субјективног благостања заснованих на приступу усмереном на особе. Проблем детерминанти субјективног благостања је размотрен првенствено кроз приказ детерминанти стабилности и променљивости субјективног благостања, уз наглашавање њихове улоге у различитим културама. На крају Теоријског дела дисертације, кандидаткиња образује на који начин њено истраживање уважава различите препоруке које се на основу досадашњих истраживања и теоријских дебата нуде у области истраживања субјективног благостања. Ове препоруке се тичу коришћења лонгитудиналних нацрта, узорака из различитих култура, уважавање мултидимензионалне природе субјективног благостања, као и интеракције ситуационих и диспозиционих фактора.

Емпиријски део дисертације (од 80. до 196. стране) садржи поглавља у којима су дефинисани *предмет и проблеми истраживања*, а за сваку од четири студије које су реализоване су посебно приказани *метод* (узорак и поступак прикупљања података, инструменти, поступак анализе података), *резултати* (у оквиру прве студије: дескриптивна статистика, корелације међу варијаблама и конфигурације субјективног благостања на узорцима из Сједињених Америчких Држава, Јапана и Србије; у оквиру друге студије: дескриптивна статистика, корелације међу варијаблама и временска стабилност конфигурација на узорцима из Сједињених Америчких држава и Србије; у оквиру треће студије: дескриптивна статистика, корелације међу варијаблама и корелативна конфигурација субјективног благостања на узорцима из Сједињених Америчких Држава и Србије; у оквиру четврте студије: детерминанте стабилности и променљивости конфигурација субјективног благостања на узорку из Сједињених Америчких Држава) и *закључци* сваке од студија. У поглављу *Дискусија* се дискутују добијени резултати у вези са структуром субјективног благостања, корелативним профилом субјективног благостања, временском стабилношћу образаца субјективног благостања и детерминантама стабилности и променљивости субјективног благостања. Добијени налази су стављени у контекст резултата претходних истраживања и теоријских очекивања, а кандидаткиња нуди и предлог интеграције супростављених теоријских модела. На крају *Дискусије* се наводе ограничења спроведеног истраживања и пружају препоруке за будућа истраживања. Последње поглавље Емпиријског дела чине општи *закључци* у којима се сумирају добијени резултати.

Поглавље Литература (од 197. до 224. стране) садржи 336 референци, од чега већину чине научни чланци у међународним часописима. У Прилозима (од 225. до 242. стране) се налази 13 прилога у којима су приказани мерни инструменти који су коришћени у истраживању.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У Теоријском делу дисертације, кандидаткиња у три целине представља основне концептуалне дилеме у области субјективног благостања, које се тичу структуре, стабилности и детерминанти субјективног благостања. У овом делу дисертације се на аргументован, доследан и темељан начин разматрају налази досадашњих истраживања, као и предности и недостаци стандардних приступа који се користе у истраживањима субјективног благостања. Кандидаткиња јасно аргументује на који начин истраживање које је спроведено у оквиру ове дисертације доприноси решавању кључних дилема у области субјективног благостања и како води ка интеграцији различитих теоријских становишта и мирењу недоследних емпиријских налаза. Посебан нагласак је стављен на комплексан и свеобухватан приступ истраживањима структуре, стабилности и детерминанти субјективног благостања, који је примењен у дисертацији. Овај приступ одликује примена приступа усмереног на особе (уместо приступа усмереног на варијабле), узорци из различитих култура (Србије, Јапана и Сједињених Америчких Држава) и коришћење лонгитудиналног нацрта. Кандидаткиња на целовит и свестран начин образлаже потребу за коришћењем приступа усмереног на особе, као и лонгитудиналног и крос-културног нацрта. Један од оригиналних доприноса дисертације представља интеграција три наведене концептуалне дилеме у контексту Шмоткиновог Динамичког модела субјективног благостања. Кандидаткиња темељно приказује структуралне моделе субјективног благостања и јасно образлаже потребу за уважавањем вишедимензионалне природе субјективног благостања, тј. обухватањем и когнитивне и афективне компоненте када се истражују концептуалне дилеме у овој области. Теоријски део дисертације одликује критички тон, мета-теоријски став и преиспитивање општеприхваћених истраживачких приступа и теоријских модела у области благостања. Кандидаткиња прецизно приказује резултате значајних истраживања и основне поставке модела благостања битних за ову дисертацију, али и препознаје њихове недостатке и темељито образлаже на које начине је могуће превазићи нека од ограничења досадашњих приступа. Оригиналан и вредан допринос ове дисертације представља повезивање налаза две научне области: психологије резилијентности и психологије субјективног благостања, између којих постоји слаба комуникација, иако се баве блиским темама. Теоријски део рада на изванредан начин образлаже потребу за истраживањем, на систематичан начин интегрише досадашње емпиријске налазе и претпоставке различитих модела и на смислен и аргументован начин води ка дефинисању предмета, проблема и циљева истраживања.

У Емпиријском делу дисертације су у првом поглављу на јасан начин дефинисани предмет и проблеми истраживања, који се тичу структуре, стабилности и детерминанти субјективног благостања. Остатак Емпиријског дела дисертације је на прегледан начин организован кроз сукцесивни приказ четири спроведене студије. Кандидаткиња у оквиру сваке студије на почетку прецизно дефинише циљ студије и затим га изврсно образлаже, након чега следи логичан приказ хипотеза студије. Након приказа узорка и поступка прикупљања података, кандидаткиња детаљно приказује мерне инструменте који су коришћени. У оквиру сваке студије је исцрпно приказан поступак анализе података, који је обухватао комплексне и напредне статистичке методе, као што су анализа латентних профила и мултиномијална логистичка регресиона анализа. Резултати су приказани у складу са АПА-6 стандардима, а сваку табелу и графикон прати текст који описује резултате. На крају сваке студије се даје кратак приказ закључака, који на прегледан и концизан начин сумира налазе.

Дискусија је написана на јасан, систематичан и изузетно квалитетан начин. Проблеми и налази који се разматрају у Дискусији су усклађени са постављеним циљевима истраживања. Добијени резултати се дискутују повезивањем са налазима претходних истраживања и са претпоставкама алтернативних теоријских модела у области субјективног благостања. Кандидаткиња на изврстан начин интегрише добијене резултате и смешта их у контекст кључних концептуалних дилема које се тичу субјективног благостања. Један од највреднијих и најоригиналнијих аспеката ове дисертације се тиче предложене интеграције супротстављених ситуационих и

темпераменталних модела благостања. Основу ове интеграције чини примена истраживачких приступа усмерених на особе, а не на варијабле. Кандидаткиња на аргументован начин разматра предности и ограничења спроведеног истраживања и даје бројне, корисне смернице за будућа истраживања. На крају дискусије су на јасан и прегледан начин приказани закључци о томе у којој мери су потврђене постављене хипотезе.

У дисертацији је коришћена релевантна и савремена литература, првенствено из области психологије благостања и резилијентности. Референце су у списку литературе наведене у складу са АПА-6 стандардима. У Прилозима се налазе мерни инструменти који су коришћени у четири спроведене студије, што омогућава читаоцу да сазна на који начин су у овом истраживању процењивани субјективно благостање и његове детерминанте.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

M21

Lazić, M., Gavrilov-Jerković, V., & Jovanović, V. (2018). The Moderating Role of Trait Affect in the Relationship Between Negative Life Events and Life Satisfaction. *Journal of Happiness Studies*, 1-17. <https://doi.org/10.1007/s10902-018-0050-8>

M22

Lazić, M., Jovanović, V., & Gavrilov-Jerković, V. (2018). The general self-efficacy scale: New evidence of structural validity, measurement invariance, and predictive properties in relationship to subjective well-being in Serbian samples. *Current Psychology*, 1-12. <https://doi.org/10.1007/s12144-018-9992-6>

M24

Лазих, М., Гаврилов-Јерковић, В., & Јовановић, В. (2017). Развој и психометријске карактеристике Чек-листе животних догађаја за процену стресора код студената у Србији (СЛЕЦ-СФ). *Примењена психологија*, 10(1), 119-140.

Лазих, М., Гаврилов-Јерковић, В., & Јовановић, В. (2015). Рано негативно искуство као регулатор реактивности на стрес. *Примењена психологија*, 8(2), 167-186.

M34 и M64

Радовић, Д., Берат, Н., **Лазих, М.,** Јестровић, Ј., Гаврилов-Јерковић, В., & Јовановић, В. (2014). Јади младог студента: Приказ Чек-листе животних догађаја прилагођене студентској популацији. Рад презентован на 62. Научно-стручном скупу Друштва психолога Србије, Златибор, Србија.

Берат, Н., Радовић, Д., **Лазих, М.,** & Жуљевић, Д. (2014). Животни догађаји и субјективно благостање: осврт на значај различитих домена животних догађаја на функционисање студената. Рад презентован на 62. Научно-стручном скупу Друштва психолога Србије, Златибор, Србија.

Lazić, M., Gavrilov-Jerković, V., & Jovanović, V. (2015). That which does not kill us, makes us stronger: The (non)linear moderating role of childhood adversity in the relationship between current stressors and both, emotional distress and resilience. Poster presented at 36th Stress and Anxiety Research Society (STAR) conference, Tel Aviv, Israel.

Jovanović, V., Gavrilov-Jerković, V., & **Lazić, M.** (2015). Positive expectations and well-being: the roles of negative life events and affect. Poster presented at 36th Stress and Anxiety Research Society (STAR) conference, Tel Aviv, Israel.

Лазих, М., & Гаврилов-Јерковић, В. (2015). Први и последњи дани стреса: Модерациона улога аверзивних искустава у детињству у релацији између изложености актуелним стресорима и мера психолошке адаптације. Рад презентован на 63. Научно-стручном скупу Друштва психолога Србије, Златибор, Србија.

Јовановић, В., Брдарић, Д., & **Лазих, М.** (2015). Да ли оптимизам боји свет у ружичасто и у сусрету са негативним животним догађајима? Рад презентован на 63. Научно-стручном скупу

Друштва психолога Србије, Златибор, Србија.

- Lazić, M.,** Jovanović, V., Gavrilov-Jerković, V., & Brdarić, D. (2016). Do positive emotions increase life satisfaction by building resilience? Poster presented at 37th Stress and Anxiety Research Society Conference (STAR), Zagreb, Croatia.
- Lazić, M.,** Jovanović, V., Gavrilov-Jerković, V., & Žuljević, D. (2016). The role of positive and negative affect in the relationship between stressful life events and life satisfaction. Poster presented at 24th Biennial Meeting of the International Society for the Study of Behavioural Development, Vilnius, Lithuania.
- Jovanović, V., Jerković, I., Gavrilov-Jerković, V., Žuljević, D., Oros, M., & **Lazić, M.** (2016). What matters most for life satisfaction among young and middle-aged adults in Serbia? Poster presented at 24th Biennial Meeting of the International Society for the Study of Behavioural Development, Vilnius, Lithuania.
- Lazić, M.,** Jovanović, V., & Gavrilov-Jerković, V. (2016). The role of life events in the relation between negative affectivity and subjective well-being: multilevel mediation analysis. Poster presented at 8th European conference on Positive psychology, Angers, France
- Јовановић, В., **Лазих, М.**, Гаврилов-Јерковић, В., & Жуљевић, Д. (2017). Тко тебе варијаблом, ти њега особом: Профили субјективне добробити на узорцима студената и одраслих у Србији. Рад презентован на 23. данима Рамира и Зорана Бујаса, Загреб, Хрватска.
- Лазих, М.**, Гаврилов-Јерковић, В., Јовановић, В., & Јерковић, И. (2017). Мој кластер је бољи од твог: Животни догађаји и стратегије емоционалне регулације као корелати профила субјективне добробити. Рад презентован на 23. данима Рамира и Зорана Бујаса, Загреб, Хрватска.
- Јовановић, В., Ракочевић, Н., **Лазих, М.**, Гаврилов-Јерковић, В., & Жуљевић, Д. (2017). Инструменти за процену ране трауматизације - латентна структура и корелације. Рад презентован на 65. Конгресу психолога Србије, Златибор, Србија.
- Jovanović, V., Gavrilov-Jerković V., **Lazić, M.**, & Jerković, I. (2018). The three faces of life satisfaction: common and specific predictors of life satisfaction as measured with three different life satisfaction scales. Paper presented at 9th European Conference on Positive Psychology, Budapest, Hungary.
- Lazić, M.,** Jovanović, V., Gavrilov-Jerković, V., & Jerković, I. (2018). A re-examination of the structure of subjective well-being using person-centered approach: Evidence from three countries. Poster presented at 9th European Conference on Positive Psychology, Budapest, Hungary.
- Lazić, M.,** & Jestrović, J. (2018). Role of dispositional affect in relationship between life events and life satisfaction among adolescents. Poster presented at 20th International Conference on Clinical and Health Psychology of Children and Adolescents, Rome, Italia.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

На основу резултата четири студије које чине ово истраживање могуће је закључити следеће: а) применом приступа усмереног на особе се издвајају конгруентни и неконгруентни обрасци субјективног благостања и овај приступ има низ предности у односу на приступ усмерен на варијабле; б) стабилност различитих образаца субјективног благостања током времена није иста, што указује да истраживања која се баве стабилношћу субјективног благостања треба да прате и промене на нивоу особе, јер се закључци истраживања могу значајно разликовати у зависности од тога да ли је истраживање усмерено на особе или на варијабле; в) резултати који се тичу корелата профила субјективног благостања показују да се јаснија слика о појединачним компонентама субјективног благостања добија када се не посматрају изоловано, већ у контексту осталих компоненти; г) улога темпераменталних и ситуационих чиниоца у стабилности субјективног благостања се разликује у зависности од тога о којем профилу субјективног благостања се ради, што говори у прилог могуће интеграције диспозиционих и ситуационих модела благостања.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

<p>Резултати истраживања су приказани и протумачени у складу са највишим стандардима приказа и тумачења резултата научног рада.</p>
<p>IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:</p> <p>Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:</p>
<p>1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.</p>
<p>2. Да ли дисертација садржи све битне елементе Дисертација садржи све битне елементе.</p>
<p>3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци Дисертација представља оригиналан допринос науци јер представља прву крос-културну студију која се коришћењем приступа усмереног на особу бавила супротстављеним становиштима у вези са темељним питањима субјективног благостања: структуром, стабилношћу и детерминантама. При том, на основу добијених резултата се у дисертацији нуди интеграција различитих становишта и предлажу начини на које је могуће помирити претпоставке различитих модела субјективног благостања.</p>
<p>4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања Дисертација нема недостатке осим ограничења која је сама кандидаткиња навела у поглављу Дискусија. Утицај ових ограничења на налазе истраживања није значајан.</p>
<p>X ПРЕДЛОГ:</p>
<p>На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:</p>
<p>- да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана</p>

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Др Јелена Шакотић Курбалија, ванредни професор,
Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

Др Весна Петровић, редовни професор,
Факултет за Правне и пословне студије Др Лазар Вркатић

Др Весна Гаврилов Јерковић, редовни професор,
Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

Др Вељко Јовановић, ванредни професор,
Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.